

קנין ל"ב ב"א אהב את התוכחות" _____ תקעג

קנין ל"ב

"אוהב את התוכחות"

פתח דבר:

התנא של משנתנו אילפנו חכמה ש"אהבת התוכחה" היא תנאי הכרחי לקנות את התורה בשלמות, והדבר צריך ביאור מהו עומק הענין בזה, ובמיוחד מהי השייכות של אהבת המוכיח לקניני התורה? ואגב כך שומה עלינו לברר מדוע יש אכן קושי רב לנפש האדם לקבל את התוכחות, ונבאר הדברים בסייעתא דשמיא.

נפתח במעלת האוהב את התוכחות, ונראה לציין שני מעלות:

המעלה הראשונה: התוכחה כ"מראות הצובאות"

איתא בפסוק (משלי ט, ח): "אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאהבך". ופירש רבינו הגר"א מוילנא זצ"ל: "כי דרך הצדיקים התוכחה להם כמראות הצובאות שהאשה רואה, וכל מראה שמראה לכלוך וטינוף דק לגדול הוא טוב יותר, מפני שרוצה להעבירה, ועל ידי זה תהיה מעבירה אפילו טינוף דק וקטן ותהיה מחמת זה נקיה וזכה מאוד. כן הצדיקים חפצים ואוהבים למי שמגדיל להם העבירה שעשה אף שהוא באמת דק וקטן, כי על ידי זה יהיו זכים ונקיים אפילו מעבירות קטנות, וכל מי שמגדיל להם מה שעשו אוהבים אותו יותר, וזהו: "ויאהבך".

תקעד _____ תורה דיליה

אבל באמת יש לתמוה למה עלינו "להגדיל" כל דבר קטן ולעשות ממנו ענין יותר מכפי שהוא, הרי הוא קטן ואינו כה חמור, ואין הדבר נכון כלל להחשיב עבירה קטנה כאילו היא עבירה גדולה.

אצל הקב"ה - אין "עבירות קטנות"

אמנם כשמתבוננים היטב בפרשיות התנ"ך רואים בחוש שהקב"ה תובע מאתנו הרבה מאד על כל עוון באשר הוא, אפילו על דבר שנראה בעיני רוחנו כדבר קטן כי האמת יורה דרכו שבבית דין של מעלה אין מושג של "עבירות קטנות", וכמו שהובא בספר תורת אביגדור מהגאון רבי אביגדור מילר זצ"ל (ח"ב, מאמר הוכח לחכם ויאהבך) דוגמאות רבות לכך ונציין רק דוגמא אחת.

"את שבתותי חיללו מאד" - שני פעמים במשך ארבעים שנה!

איתא בנביא (יחזקאל כ, יג): "וימרו בי בית ישראל במדבר בחקותי לא הלכו ואת משפטי מאסו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ואת שבתותי חיללו מאוד ואומר לשפוך חמתי עליהם במדבר לכלותם".

הפסוק עוסק בתקופת דור המדבר ועל כך אומר הנביא שהקב"ה רצה לשפוך את חמתו עליהם ולכלותם מעל פני האדמה כי "שבתותי חיללו מאד", ולכשנתבונן נמצא כי בכל משך הארבעים שנה לא הוזכר עוון חילול השבת אלא שני פעמים:

בפעם הראשונה - מדובר היה בכמה אנשים בודדים שביקשו לחלל את השבת אבל למעשה לא יצא הדבר אל הפועל, ובפעם השניה - היה זה איש אחד "מקושש העצים" שבגפו חילל את השבת, וכך אכן יש להוכיח מהפסוקים:

בפרשת בשלח (שמות טז, כז): "ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט ולא מצאו". כלומר, עלה בדעתם לחלל את השבת שרצו לצאת ללקוט מן ביום השבת אבל למעשה לא עשו כלום כי לא ירד להם מן ביום השבת, וזה היה ה"חילול שבת" הראשון שמצאנו במדבר.

קנין ל"ב ב"א אהב את התוכחות" _____ תקעה

ובפרשת שלח (במדבר טו, לב): "ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת", וכאן מדובר על איש יחיד שחילל את השבת.

כאמור רק במקרים אלו מצאנו שהיה חילול שבת בכל משך ארבעים שנים שלמות והיה זה מתוך מיליוני אנשים שהיו במדבר. בעצם ניתן להניח שלא קם דור כזה של שומרי שבת שכל כך הרבה יהודים במשך תקופת דור לא נכשלו בחילול שבת רק פעמיים! ובכל זאת הנביא התבטא בנבואתו בלשון "חיללו מאד"! עד שהגדיל ואמר שהקב"ה רצה לשפוך חמתו עליהם במדבר לכולתם.

ואם כן נוכחנו לדעת שבבית דין של מעלה בוחנים את מעשינו בקפידה יתירה, לא כמו שאנו נוטים לחשוב ולהמעיט בערכן של העבירות כי כלפי שמיא לכל עבירה מייחסים משקל כבד מאד כפי ערכה האמיתי. ואם כן מובנים דברי רבינו הגר"א זצ"ל במשלי, שצריך באמת להגדיל כל דבר קטן כדי לתקנו, כי בעצם אין דבר "קטן", אלא שרק למראה עין בשר ודם נראה הוא "קטן".

רק המקבל תוכחה מסוגל לתקן מעשיו

וזו עיקר מעלת אהבת התוכחות שרק על ידי שטבועה מדה זו בנפשו של האדם אפשרי הדבר לתקן את מעשיו, וכמו שכתוב בספר שערי תשובה לרבינו יונה זצ"ל (שער ב' אות י'):

"כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכיחים יקשיב וישמע ויכנע ויחזור בתשובה, ויקבל בלבו כל דברי התוכחות, ושלא יגרע דבר מדבריהם. והנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול, כי עת אשר יאזין ויסכיח ולבבו יבין ושב ויקבל ביום שמעו דברי המוכיח, ויקיים עליו להיותו עושה ככל אשר יורוהו תופשי התורה מן היום ההוא ומעלה, להזהר כאשר יזהירו יודעי בינה לעתים, עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר. ומעת אשר קבל כזאת במחשבתו וגמר עליו ככה בלבבו, קנה לנפשו זכות ושכר על כל המצות והמוסרים.

...ואחרי זאת יום יום ידרוש וישקוד על דלתות מוכיחו, וישכיל מכל

תקעו _____ תורה דיליה

מלמדיו, ונמצא האיש הזה מעשיו מרובים מחכמתו, כי לא ידע את הדבר, והנה שכרו אתו, וכענין מה שאמרו ישראל בסיני "נעשה ונשמע", שהקדימו קבלת המעשה על נפשם לפני השמיעה. ובענין אחר לא יתכן שיהיו מעשי האדם מרובים ממה שהוא יודע... ועוד אמר שלמה עליו השלום (משלי טו), "מוסר רע לעוזב אורח שונא תוכחת ימות". אמת כי ראוי מוסר רע לעוזב אורח ועובר על דברי תורה, אכן יש תקוה כי יוסר וישוב מדרכו הרעה.

אך רע ממנו שונא תוכחות, כי אין לו תקוה ותקנה במוסר רע, אבל אחת דתו למות, כי העובר עבירה תתקפהו התאוה, והיצר השיאו, ויתכן כי נפשו מרה לו על אשר לא עצר כח מפני יצרו, ואולי יכסוף לתוכחה ויקוה למוסר, אבל שונא התוכחות כבר נואש מנפשו, ושנאת התוכחה תהיה לו לעדה, כי הוא שונא דברי השם יתברך, עד כאן דבריו הנוקבים.

"תשועה ברוב יועץ"

ורבינו הרמח"ל זצ"ל במסילת ישרים (סוף פרק כ') כתב:

"ואין טוב לאדם אלא שיבקש לו חברים תמימים, שיאירו עיניו במה שהוא עוור בו, ויוכיחוהו באהבתם, ונמצאו מצילים אותו מכל רע, כי מה שאין האדם יכול לראות, לפי שאינו רואה חובה לעצמו, הם יראו ויבינו ויזהירוהו ונשמר. ועל זה נאמר (משלי כד, ו): "ותשועה ברוב יועץ".

המעלה השנייה: המקבל תוכחה מחליש כח הסט"א

מעלה נפלאה נוספת ישנה ב"אוהב את התוכחות" וכמו שכתב בספר ברכת אברהם על פי מה שכתב רבינו הרמח"ל ז"ע בספר מגילת סתרים (פרשת דברים): שכאשר האדם חוטא, אזי מחזיק כח הסטרא אחרא, והוא נמסר בידה ממש, וזה קשה מאוד שהוא יחליש כוחה ויצא מזה כמו שאמרו חז"ל (בברכות דף ה:): "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים", ולכן עשה הקב"ה דבר קל, שיבוא אדם שלא חטא בזה ויגיד לו דברי תוכחה, ואותה תוכחה גוערת בסטרא אחרא ומחליש כוחה, ולכן מוציא אותו מכח הסטרא אחרא אם מקבל התוכחה!

קנין ל"ב אהב את התוכחות" _____ תקעז

הנהגות הצדיקים בענין אהבת התוכחות

לפי מה שביארנו נוכל להבין את הנהגתו של רבינו הגר"א זצ"ל שהיה מזמין את המגיד מדובנא זצ"ל לבוא אליו בכדי שיוכיח אותו, והמדובר על מי שהיה בקדושתו כאחד מן שרפי מעלה ממש, ובכל זאת התרצה לכך כי על ידי ששומעים תוכחה מאדם אחר אז כח הסטרא אחרא נחלש ובקל אפשר להתעלות ממדרגתו למדרגות גדולות ונעלות.

וכן כתוב בספר שם הגדולים של הגאון הרב חיד"א זיע"א (חלק ספרים,

מערכת ר' אות ז):

"ושמעתי מרב אחד שקבל דהגאון מהרש"ל זצ"ל בשבתו על כסא ההוראה לרב ואב"ד צוה למוכיח אחד שיבא בכל יום שעה אחת ויוכיחנו ויזהירנו כאלו הוא אחד מהמון כי כך רצונו והרשות נתונה לו, ובעת בא המוכיח תיכף מהרש"ל זצ"ל מתעטף ויושב לשמוע תוכחות מוסר ביראה ורעד לפני ה'. אשריו ואשרי חלקו ואשרי העם שככה לו רב חסיד וקדוש זי"ע".

אוהב תוכחה באמת...

בכדי לסבר את האוזן בדברים אלו ברצוני לספר את מה שבדידי הוה עובדא ומצאתיו כתוב אצלי בגליון איזה ספר: (במאמר המוסגר: בזמנו כשאירע לי הדבר לא הקפדתי לכתבו כי חשבתי שזה עשה עלי רושם כל כך חזק שמן הסתם לא אשכח דבר זה לעולם, אך לדאבוני נוכחתי לדעת שאם לא הייתי רושמו בכתב היה זה נשכח מלבי כלא היה, וד"ל).

היה זה לאחר חג סוכות, טילפנתי לתלמיד חכם חשוב אחד ששימש כראש חבורה חשוב בלייקוואוד (תמיד היו לומדים אצלו בערך בין חמישים למאה אברכים בחבורות שלו) וכיום הוא משמש כרב ומו"ץ בעיר אחת בארה"ב, ובקשתי ממנו אם יכול לשלוח לי מעט חומר לימודי על הלכות שבת (סי' ש"א - ש"ג), וענה לי שאין לו כי לא למד נושא זה עדיין בחבורה. עוד הוספתי ובקשתי מעט מראי מקומות על הלכות מקואות, וענה לי שוב כנ"ל, אז נעניתי ואמרתי לו בבת צחוק: נו, מה אתה לא חושב ללמוד את

תקעה _____ תורה דיליה

זה אף פעם? הרי צריך כבר ללמוד את זה! ואז ענה לי מיד ברצינות תהומית בזה הלשון: "אתה צודק, אתה צודק, אני צריך ללמוד את זה. אבל אתה יודע מה? בבקשה ממך תטלפן אלי בכל שבוע ותרביץ בי מוסר ודברי כיבושין, הרי במקום זה אף אחד לא אומר לי מאומה וזה חסר לי מאוד!!" זוהי גישה של מי שאוהב את התוכחות, וכך היא הדרך הנכונה לגדול בתורה באמת.

אהבת התוכחה - תוצאה של אהבת האמת

עוד ניתן לקבוע שאהבת התוכחה נובעת מאהבת האמת וראיית המציאות כפי שהיא. וכמו שידוע ומפורסם המעשה שאירע עם רבינו ירוחם זצ"ל המשגיח דמיר שהופיע פעם בעיירה אחת ודרש דברי כיבושין באיזה בית כנסת והוכיח את השומעים בצורה חריפה עד שבאמצעה של הדרשה השומעים לא יכלו לסבול יותר את דבריו ואט אט החלו להשתמט מן המקום עד שבסוף הדרשה נשאר המשגיח כמעט לבד. לאחר הדרשה פנו אליו ואמרו לו שתוכחה מגולה כזאת מתאימה לציבור בני הישיבות ולא לבעלי בתים.

לאחר שחלף זמן רב התבטא המשגיח זצ"ל על זה ואמר: לכאורה יש להבין מדוע אכן הם לא אבו לקבל את התוכחה, לעומת זאת כשהוא דורש במוסר לבני הישיבה פעמים שאף משתמש בביטויים חריפים יותר ולמרבה הפלא הם בכל זאת רצים לשמוע את דברי התוכחות, מאי שנא אלו מאלו?

והסביר זאת במשל: אדם שלא ראה סוס ורוכבו מעולם, כשהזדמן לו פעם להיווכח במו עיניו באדם הרוכב על סוס, בטוח היה שרואה הוא ברייה שחציה אדם וחציה בהמה, לאחר שעברו כמה רגעים הכה הרוכב את הסוס בשוט שבידיו, התפלא על כך ולא הבין הכיצד מכה הוא את עצמו, ורק לאחר שהרוכב ירד מסוסו קלט את התמונה והבין שמדובר בשני גופים נפרדים, והרוכב שולט על הסוס ומכהו כדי ליישרו אל הדרך ובכדי שלא ישתולל ויפיל אותו וכדומה.

נענה והפטיר המשגיח רבי ירוחם זצ"ל: תלמידי בני הישיבה יודעים

קנין ל"ב ב"א אהב את התוכחות" _____ תקעט

שהגוף זה ה"סוס" והנפש זה "הרוכב", וכשאני מצליף בלשוני ב"סוס" מבינים הם כי כוונתי להדריך את הנפש השולטת שלהם כיצד יוכלו לרסן את הסוס המשתולל, לעומת זאת הבעלי בתים חושבים שהגוף והנשמה חד המה, ולכן כשאני מכה את הגוף הרי בטוחים שאותם אני מכה, ולכן נמנעים לקבל ממני תוכחה.

אפשר להמשיל על כך משל נוסף: אדם נקבעה לו פגישה עם המלך, כשהתארגן הלה לפגישה בא אליו חברו והעיר לו שהחליפה שלו איננה נקייה, הרי בר דעת יודה לו על העזרה שהגיש לו ומנעו מלבזות את המלך. כן הוא הדבר במי שמבין שהתוכחה נועדה כדי להצילו מהתוצאות שהחטא יגרום לו, וצריך הוא להיות שמח בכך ולהודות לכל מי שמוכיח אותו.

טובה תוכחה מגולה מאהבה מוסתרת

וזה שכתוב בארחות חיים להרא"ש זצ"ל (סי' מה): "שמח בשמעך תוכחה כמוצא שלל רב, והוכח לחבר ויאהבך כי טובה תוכחה מגולה מאהבה מוסתרת, ולמוכיחים ינעם"; כי המבין ענינה של תוכחה צריך לשמוח עליה כמוצא שלל רב!

הנהגתו של החזו"א זצ"ל עם תלמידי הסבא זצ"ל

וכן כותב מרן החזו"א זצ"ל באגרות (חלק א' קנד): "ואני נמצאתי הרבה עם הסבא ז"ל מסלבודקה ועם הסבא ז"ל ממיר, ועם גדולי תלמידיהוון שיחיו, וגם עם גדולי הנוברדקאים ותמיד היתה שרויה בינינו אהבה בלי מצרים והיו מסורים אלי בכל לב, ומעולם לא נמנעתי להזכיר בקורת בחריפות והם התענגו על זה (כי מטבע החכמים להתענג על מיתבי יותר מתניא נמי הכי, כמו שאמר ר"י בבבא מציעא), וגם אני מתענג עליהם, ובפרט על הישיבות הצמודות בתורה ויראה ולא יפרדו".

אהבת התוכחות של תלמידי המשגיח רבי ירוחם זצ"ל

דוגמא נוספת לאהבת התוכחה ששררה בין תלמידי המשגיח זצ"ל סיפר המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל, שפעם השתתף במנין של יוצאי מיר

תקפ _____ תורה דיליה

בארצות הברית, לאחר התפילה ניגש אליו אחד המתפללים ושאלו: "האם אתה מירר?" ענה לו, כמובן, למדתי במיר, שאלו שוב: "האם פעם קבלת נזיפה מהמשגיח?" ענה לו "לא", פנה אותו מתפלל אל חברו ואמר לו "זה נקרא מירר!?" אחד שאף פעם לא קיבל נזיפה מהמשגיח!?

חשיבות התוכחה מפי הצדיק

וידוע המעשה עם ה"אמרי אמת" זצ"ל מגור, שאיחר פעם בכמה דקות לשיעורו הקבוע של אביו ה"שפת אמת" זצ"ל כי אירע לו אונס של ממש, כשראה אותו אביו התחיל לתת לו מוסר ותוכחה על איחורו, והוא שתק ושמע את דבריו עד תומם, אמו שידעה מה אירע לו עמדה בסמוך והקשיבה לכל השיח ביניהם שאלה את בנה: "למה לא אמרת לו שהיה לך אונס גמור? ועוד שלמדת והיית ער כל הלילה? ואם כן לא היה מוכיח אותך באופן נמרץ כל כך", ה"אמרי אמת" זצ"ל ענה לה: את רוצה שאני יאבד דברי תוכחה מפי אבי שהם כל כך יקרים וחשובים לי!?

הנהגה זו שייכת רק במי שאוהב את התוכחות מפני שמבין את תועלתן.

התועלת שיש לנפש האדם בקבלת התוכחה

תועלת עצומה יש בכך שמרגיל האדם את עצמו לקבל תוכחה כפי שנבאר להלן: (עיקר הדברים כאן הם מספר בני חיל, עיין שם באריכות גדולה ונביאם בקיצור נמרץ).

המקבל תוכחה מעמיד את עצמו תמיד במצב של "מוכרח" כי התוכחה נועדה לכפות ולהכריח את האמת, כי האוהב תוכחה מוצא לעצמו בתוכחות את המסגרת המחייבת והמכריחה אשר על ידה ימצה את מלוא השלימות של עצמו, וזה כשלעצמו להיות במצב של מוכרח כבר יש בו מעלה גדולה וכמו שנבאר בעזה"ת.

כי לכאורה יתמה התמה מה צורך יש לעשות את הדברים מתוך הכרח הרי ראוי היה לעשות זאת מתוך עונג ואהבה?

קנין ל"ב ב"א אהב את התוכחות" _____ תקפא

אך כשנחקר ונעמיק בזה נגלה שרק על ידי תחושת הכרח אפשר להגיע לעונג ולהצליח בכל העניינים!

"כפה עליהם הר כגיגית" - הרי הקדימו נעשה לנשמע?

וכבר ידועה השאלה על מה שמצינו בעת קבלת התורה, שהקב"ה כפה עליהם ההר כגיגית כדאיתא במסכת שבת (דף פח.), על הפסוק (שמות יט, יז) "ויתיצבו בתחתית ההר": "אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם".

והרי היה זה לאחר שכבר הקדימו נעשה לנשמע, ואם כן איזה צורך יש בכפיית ההר עליהם לקבל את התורה?

עיקר מצות ת"ת להיות שש ושמה בהם, מדוע צריך כפייה?

וידועים דברי האגלי טל זצ"ל בהקדמתו, שעיקר קיום מצות הלימוד הוא כשזה מתוך שמחה ועונג, ונצטט כמה מדבריו הנפלאים וז"ל:

"ומדי דברי זכור אזכור מה ששמעתי קצת בני אדם טועים מדרך השכל בענין לימוד תורה"ק ואמרו כי הלומד ומחדש חידושים ושמח ומתענג בלימודו אין זה לימוד התורה כל כך לשמה כמו אם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה. אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו, ובאמת זה טעות מפורסם, ואדרבא כי זה עיקר מצות לימוד התורה להיות שש ושמה ומתענג בלימודו ואז דברי התורה נבלעין בדמו, ומאחר שנהנה מדברי תורה נעשה דבוק לתורה".

ועל פי יסוד זה מתחזקת הקושיא שהעלנו, לשם מה צריך כפיה על קבלת התורה הרי עיקר מצות תלמוד תורה מתקיימת מתוך שמחה ולא מתוך כפייה?

על ידי תחושת ההכרח יש קיום לתורה

אמנם נראה ליישב שהרי "כל התחלות קשות", והקב"ה יודע ומכיר את

תקפב _____ תורה דיליה

נפשו של האדם שבהתחלת לימודו יחוש את הקושי שיש בלימוד ובתחילה הלימוד הוא מר ואינו מתוק (כי המתיקות מגיעה אחרי הרבה עמל) ואם כן הרי כל אחד מישראל יסיר עצמו מן התורה ויפסיק מלימודו, ולכן היה צריך בהכרח כפיית הר כגיגית, כי כשאדם מוכרח להשיג מטרה כלשהיא עובד יותר ובחוזק עד שמשיג את מטרתו, אך כשכבר השיגה שוב הוכשר להרגיש את העונג והמתיקות שיש בתורה.

וכן איתא במדרש (בראשית רבה פרשה י אות ו): א"ר סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו, ואומר לו גדל!

מכאן למדים אנו יסוד עצום, שכך הוא סדר ההשפעה בבריאה, שאפילו עשב שבשדה אינו גודל אלא אם כן "מכהו", כי כך הוא אופן הגדילה של כל דבר הן בגשמיות הן ברוחניות.

הר כגיגית בדורנו - סדרי הישיבה

וכה אמר ראש ישיבת חברון הגאון רבי שמחה זיסל ברוידא זצ"ל שהיום בתקופתנו יש בחינה של כפיית הר כגיגית כשנכנסים למסגרת מחייבת בישיבה שנוהג בה שמירת סדרים, מבחנים, הכנת חבורות וכו' וזהו המונע את נפילת הבחור ממדרגתו, וההקפדה על שמירת סדרי הישיבה תמתיק בסופו של דבר את טעם לימוד התורה.

כפיית ההר כגיגית - הסד עצום של הקב"ה

ונראה שלכך כתב המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל בספרו עלי שור (חלק א) שיש לבסס את לימוד התורה על "הכרח" ולא על "חשק", כי החשק זה דבר מאוד עדין ושביר ובקל מתקלקל ואובד, ומי שלומד כי יש לו חשק פעמים רבות יתבטל מלימודו, ורק הלומד מחמת ההכרח שמכיר בכך שלולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי ילמד תורה תדיר וממילא גם החשק והתענוג בלימודו יבואו עם הזמן.

ולפיכך ניתן לקבוע יתירה מכך, שגדר כפיית הר כגיגית היה שכר מאת הקב"ה לתת לעם ישראל משום שהקדימו נעשה לנשמע, כי בלי ההכרח

קנין ל"ב ב"א "אוהב את התוכחות" _____ תקפג

לא יהא קיום ונמצא שגם לא יתענגו בלימודם, ועשה עמהם הקב"ה חסד שכפה עליהם ההר כגיגית!

על ידי הכרה מתעוררים באדם כוחות נפלאים

עוד יש לנו לידע שכאשר האדם מצוי במצב של הכרח תמידי יתגלו בו כוחות שלא היו בו לפני כן.

וכן סיפר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל ששמע מהמשגיח רבי ירוחם זצ"ל שבזמנו כאשר קיבל את המשרה הרמה בישיבת מיר היו לו באמתחתו שמונה שיחות מוכנות כבר, וחשב בלבו שעד שיגיד בפני בני הישיבה את כל השיחות כבר יתחדשו לו ברעיונו שיחות חדשות. אך למעשה התברר לו שכל אותו הזמן שעוד נשאר בידו השיחות שהכינם מבעוד מועד לא יכול היה לחדש כלום, ורק כשאזלו לו והיה לו ההכרח לחדש אז החלו הרעיונות לצוף במוחו ונהפך להיות כמעין המתגבר בשיחותיו.

ויש להוסיף עוד מה ששמעתי כמדומני בשמו של הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל שאמר שלא רק שאם יש "הכרח" לומר דברי תורה אז יהיה לו מה לומר, אלא שגם אם יש הכרח לומר "טוב" מכינים ויוצא טוב!

הכל תלוי בהכרח!

כיצד למד בחזר ישיבה לרכוב על סוס בצבא הפולני...

סיפר המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל (אבני שלמה ח"א) מעשה שהיה הממחיש לנו את היסוד הנ"ל:

מדי פעם היה קורה שבחורים במיר לא הצליחו לקבל פטור מהצבא והיו צריכים לשרת כמה שנים בצבא הפולני. כשהיו חוזרים לישיבה היה רבי ירוחם זצ"ל מתחקר אותם על פרטי פרטים שארעו להם בצבא ושומע על כל שהתרחש שם בענין רב. ופעם סיפר לו בחור שהיה בחיל הפרשים, ותמה רבי ירוחם זצ"ל כיצד למד לרכוב על סוס. ענה לו הבחור שכך היה המעשה:

תקפד _____ תורה דיליה

העמידו שורה של סוסים וכל אחד היה צריך לעלות על סוס ולדהור ולקפוץ על פני תעלה ברוחב כמה מטרים. שוב תמה רבי ירוחם זצ"ל: "אבל הרי לא למדת כלל לרכוב, ומה אם מישהו אומר שהוא לא מסוגל?" "פשוט מאוד", ענה הבחור, "המפקד עמד שם ולידו חייל עם נשק דרוך והמפקד הכריז שכל מי שלא מוכן לרכוב ולקפוץ על פני התעלה יורים בו!! ומיד ידענו איך לרכב על הסוס"...!

כדי להצליח בחיים על האדם לעשות עצמו למוכרח!

וכן סיפר המשגיח רבי אליהו דסלר זצ"ל בעל המכתב מאליהו, שכאשר רצה בזמנו להפסיק את עישון הסיגריות, פרסם לכל קרוביו שהוא כבר הפסיק לעשן, וכונתו היתה שאם יתעורר לו קושי לעזוב את העישון יהיה מוכרח להתגבר על עצמו כדי שלא יתבייש מכל קרוביו שהרי כבר אמר להם שהפסיק לעשן. ומזאת הוכיח הגר"א דסלר זצ"ל שכדי שהאדם יצליח בעניניו יש לו לעשות עצמו למוכרח!

האמור - הלכה מפורשת ברמב"ם

ועצם הדבר יש ללמוד מהלכה מפורשת ברמב"ם (הלכות מלכים פ"ו ה"ז): "כשצריך על עיר לתפשה, אין מקיפין אותה מארבע רוחותיה אלא משלש רוחותיה, ומניחין מקום לברוח ולמי שירצה להמלט על נפשו, שנאמר "ויצבאו על מדין כאשר צוה ה' את משה" מפי השמועה למדו שבכך צוהו".

וביאר בזה הגאון רבי חיים זייצ'ק זצ"ל מגדולי תלמידי הסבא מנובהרדוק זצ"ל שאם משאירים לבני העיר איזשהו מקום לברוח לא יהיה כוחם כל כך חזק בשעת המלחמה כי יודעים המה שאף אם לא ינצחו בכל זאת יש להם לאן לברוח, וממילא לא מוציאים כל כוחותיהם לפועל, מה שאין כן אם סובבים את העיר מד' רוחות ואין להם כלל מקום לברוח יהיו מוכרחים להילחם בגופם כי אין להם אפשרות אחרת, ואם כן ילחמו בכל הכח וימצאו בעצמם כוחות חדשים שלא היו בהם, ובזה יש חשש שהם ינצחו במלחמה!

קנין ל"ב אהב את התוכחות" _____ תקפה

מדוע קבלת התוכחה נוגדת את טבע האדם?

אחרי שזכינו להכיר את גודל החשיבות שבקבלת תוכחה, יש לנו לשאול מדוע בני אנוש אינם מחבבים לקבל תוכחה?

נפתח בדוגמא מעולם העסקים: בכל חברה גדולה יש תקציב גדול המיועד עבור כל מיני יועצים למיניהם שכל תפקידם הוא למתוח ביקורת על מהלכי החברה בכדי ללמוד את הלקח ולהשתפר ולהצליח ביתר שאת, אפילו בעסקים קטנים המשרתים לקוחות ישנה בדרך כלל בכניסה תיבת תלונות והערות, בעלי העסק תמיד יקבלו אותן בשמחה וינסו ללמוד כיצד לשפר בעתיד את השירות וכך העסק יצעד קדימה, וכן כשפלוני חבירו של פלוני מוכיחו על כך שהוא מבצע קניות במקום יקר, כשבחנות פלונית יוכל להשיג את אותו מוצר בחצי מהמחיר, כמובן ישמח לקבל את ההערה, אמנם אותו בעל עסק או לקוח כשיבוא לביתו ואשתו תתלונן על התנהגותו וכדומה הוא לא ישיש לקבלן ולשומען.

ויש להתבונן מהו ההבדל?

ההבדל פשוט לכל מי שיש לו טיפת שכל בקדקודו, כשהאדם מבין שההערה שקיבל מונעת ומצילה אותו מהפסד או מקדמת אותו לרווחים גדולים יותר הרי הוא מקבל אותה בזרועות פתוחות, למרות שאת ההערה כשלעצמה קשה לו לקבל משום שהוא נפגע ממנה. וכמו כן עלינו לקבוע ברוחינו לגבי כל תוכחה שמקבלים שהיא מונעת מאיתנו הפסד רוחני ונצחי, וכאשר ישכיל בכך האדם יוכל להגיע לדרגה של "אוהב את התוכחות".

הדרך הנכונה לקבל תוכחות

נקודה נוספת: באותו רגע שאדם מוכיח אותנו על טעות כלשהיא, מיד נוטים אנו לחשוב שיש בזה אמירה כללית על כך שאין אנו שווים מאומה וכו', אבל האמת היא שההיפך הוא הנכון, משום שאתה כל כך "טוב" ואתה יכול להיות טוב יותר זוהי סיבת התוכחה, כי מי שאין לו שום תקוה

תקפו _____ תורה דיליה

להשתנות אף אחד לא יוכיח אותו, וכמו שאמרו חז"ל (יבמות דף סה:): "כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע".

וכמו שהיה נוהג להמשיל הגאון רבי משה טיקוצ'ינסקי זצ"ל (מובא בספר משל האבות) שכשם שתינוק שזה עתה לומד ללכת בכוחות עצמו, בקושי פוסע פסיעה אחת או שתים ומיד נופל ובכל אופן כל הסובבים מעניקים לו מחמאה ושמחים איתו, כי זה מה שהוא מסוגל לעשות ולא יותר, אבל אף אחד לא יבוא להוכיח אותו למה אינו הולך כאדם רגיל שאינו נופל אחרי פסיעה או שתים, משום שהוא פשוט לא יכול.

והוא הדין גם בעניננו, צריכים לדעת שכשמוכיחים מאן דהוא סימן לכך שהוא יכול עם כוחותיו יותר ממה שהוא עושה כיום, כי אם לא היו לו יותר כוחות לא היו דורשים ממנו לעשות יותר, והמוכיחים הם האוהבים האמיתיים של הבן אדם כי הם רוצים להעלות אותו ממדרגתו עוד ועוד.

כיצד מוכיחים?

כדי לדעת איך היא הדרך הנכונה להוכיח יש על כך אריכות בספרים, ואין זה דבר פשוט כלל ועיקר ולא כל אחד ראוי לעשות זאת ואין כאן מקום להאריך, אמנם הכלל הרווח הוא שתוכחה צריכה להגיע ממקום של אהבה ועליה להיעשות בלשון רכה, ומי שלא בר הכי פטור מלהוכיח, וכן כתב רבינו הגר"ח מוולאז'ין זצ"ל בהנהגותיו בכתר ראש, עיין שם.

